

ratio initii et conservationis. Antecedens autem patet ex iisdem exemplis; nam si quis in senectute voeat religionem, obligabitur, etc. Respondeatur distinguendo primum antecedens. Potest enim sumi servata proponere et aequalitate in omnibus, vel variata dispositione voventis. Et priori modo falsum est quod assumitur; posteriori autem modo, nulla est illatio Declaro singula: nam si supponamus in principio voventem nihil considerasse de tali circumstantia, vel statu rerum, quia vel nondum erat, vel si erat, ipse non advertit, sed ignoravit, sic falsum est assumptum. Nam si ille status rerum non erat, non censemur comprehensus sub generali intentione, ut declaratum est; si autem erat, et ignorabatur, perinde est, quia intentio universalis ita non extenditur ad casum speciale ignoratum, ac si non existeret, ut saepe dictum est. At vero si status ille jam erat, et fuit consideratus, et nihilominus homo emittit votum, jam non tantum in generali, sed etiam in speciali intenditur, et promittitur talis materia etiam pro tali statu. Et hoc modo, qui in senectute vovet religionem, obligatur quantum est ex se, quia in particulari id intendit; et idem est si pauper voeat eleemosynam, nam juxta suam paupertatem in particulari censemur vovere. Inde vero nihil potest inferri, quia longe alia est intentio, ut constat. Et haec doctrina sumitur ex Panormit., in cap. *Licet*, de Voto, num. 43.

CAPUT XX.

DUE DUBITATIONES EX PRÆCEDENTI DOCTRINA COROLLARIE EXPIDIUNTUR.

1. *An rotum obliget in articulo mortis vel gravis naturæ.* — Ut doctrina præcedentis capituli velut duobus exemplis magis declaratur, libet duo brevia et ordinaria dubia ex principiis positis definire. Primo igitur ex dictis resolvitur dubium, an votum obliget in casu necessitatis, vel extremæ, ut in periculo mortis, et simili, vel gravis, ut cum discriminare magnæ jacturæ, vel in temporalibus bonis, vel in fama, vel in statu et honore, vel in salute, aut corporis incommodis. Videtur enim ex dictis sequi in hujusmodi eventu et necessitate votum non obligare, quia tunc observatio voti est moraliter impossibilis, vel adeo difficilis, ut nemo intentionem habeat obligandi se ad voti observationem cum tanto dis-

crimine. Confirmatur, quia in his materiis, a lege positiva ad votum, licitum est argumentari; sed lex positiva non obligat in casu necessitatis, unde habetur regula juris: *Quod non est licitum in lege, necessitas facit justum*, quia *necessitas non subjacebit legi*, ut dicitur in capite 2, de Obser. jejun.; ergo idem est in voto, ut infert Gloss. ultim., in dicta regula juris 4, et ibi Panorm., n. 2, simpliciter et sine restrictione dicens, non frangere votum, qui illud propter necessitatem non servat. Confirmatur etiam a simili de juramento promissorio, quod etiam voto æquiparatur; at qui ob necessitatem non implet tale juramentum, non est transgressor illius, ut sumitur ex cap. *Querelam*, de Jurejur., ibi: *Non necessitate, sed voluntate*, ubi Glossa et Doctores id notant, et multa allegant. Quæ etiam congerit Selva, de Jurejur., 3 p., q. 1, n. 13 et 14, ubi in hoc votum juramento æquiparatur. Sumitur etiam ex Glossa 2, in c. *Si vero*, de Jurejur., ubi Panorm., n. 2, eamdem æquiparationem facit. Sequitur Anton., 2 p., tit. 10, c. 6, verb. *Secundus casus*. Idem fere Turrec., in cap. *Non solum*, 32, q. 8, n. 3; Gerson., in Regu. moralib., c. de Gula, Alphab. 24, Littera X. Potestque probari ex eodem: tum quia in utroque includitur illa conditio: *Si potuero*, vel, *Si commode potuero*, intelligendo illud *commode*, secundum prudens arbitrium; tum etiam quia alias votum esset temerarium, neque Deo censendum esset acceptum pro tali eventu.

2. In contrarium vero appetet, doctrinam hanc non posse universaliter defendi. Primo, quia in multis casibus vota obligant etiam cum periculo mortis. Vulgaris casus est de lege Carthusianorum abstinentiæ a carnibus; nam multi censemunt voto obedientiæ confirmari, et ideo obligare etiam in extrema necessitate. Alius casus est, si quis voeat curare infirmos perpetuo in hospitali; nam obligatur etiam cum periculo vitæ, et sic de aliis. Secundo est a priori ratio, quia tale votum potest esse gratum Deo; quia non tenetur homo semper conservare vitam speciali diligentia, nec fugere omnia mortis pericula; ergo potest saepe votum hoc esse gratum Deo, et non temerarium, ut aiebat Panormitanus. Unde in tali voto non necessario includitur illa conditio, *Si potuero*, si intelligendo *commode*, seu sine tali periculo, quia votum ipsum obligare potest ad subeundum illud periculum.

3. *Resolutio prioris dubii.* — Breviter tamen dicendum est, aliud esse vovere generaliter,

CAP. XX. EXPEDIUNTUR DUE DUBITATIONES.

4011

nulla facta speciali reflexione, nec habita speciali intentione circa tale periculum; aliud vero esse vovere ex intentione formalis vel virtuali comprehendendi talem casum. In praesenti loquimur priori modo, et sic procedent omnia priori loco adducta, et generalis regula, quod, facta tali mutatione, seu occurrente tali necessitate, votum non obligat, nisi ex certis conjecturis constet aliam fuisse intentionem voventis. Objectiones autem in contrarium procedunt in casu, in quo satis constat aliam esse intentionem voventis. In quo imprimis requiritur ut intentio sit rationabilis et prudens, quia non est licitum homini sine causa prodigere vitam suam, vel salutem, nec tale votum esset Deo placitum. Non est tamen dubium quin interdum possit esse honestissimum votum, et magnæ perfectionis, ut probat ultima ratio facta. Item, quia lex humana potest interdum obligare cum discrimine vitæ, ut nunc suppono. Item lex naturalis ad hoc saepe obligat; potest autem fieri votum de observatione cujuscumque legis. Item saepe est opus supererogationis et consilii, ut non recedere ab infirmitate, quantum expedit ad curationem vel consolationem ejus, etiamsi contagium timetur, et aliquando est opus magnæ charitatis se morti exponere ne alius pereat; omne autem tale opus potest sub votum cadere.

4. Non est ergo dubium quin possit votum obligare cum periculo mortis, quando illud est rationabile et intentum, et tale videtur esse votum serviendi hospitali sine limitatione, seu juxta morem ejus in omni occasione. Alius vero casus de Carthusianorum statuto valde controversus est ab auctoribus, ut videre licet in Panormitano, Anton., Selva, et Gerson., locis citatis, et aliis, cum quibus de hoc puncto late disputat Vasquez 1. 2, disp. 162; ego vero id nunc omitto, quia revera Carthusiani non habent de hoc speciale votum, sed statutum, in quo non dicitur, ut etiam in extrema necessitate carnes non comedant, sed consuetudine ita servant et interpretantur statutum, et ideo non spectat ad hunc locum, sed de illo dicemus tractando de statu religioso, et in particulari de sacra illa religione.

5. *An qui vorit jejunare omnibus sextis feriis obligetur ad jejunandum etiam in die Natalis Domini, si incidat in tali feria.* — Secundo, principaliter potest expediri dubium in hac materia frequens, an qui vorit jejunare simpliciter omnibus feriis sextis, obligetur ex voto ad jejunandum etiam in die Natalis Domini, quando in feria sexta incidit. Supponi-

mus enim, si quis ex voto specialiter id vorit, vel si vorendo generaliter habuit intentionem se obligandi etiam pro illo die, obligari ex voto juxta caput ult., de Obser. jejun., quia licet Ecclesia non prohibeat comedere carnes illo die, non tamen prohibet ab illis abstinere; et ideo tale votum validum est. Dubium ergo solum est, quando fit generaliter votum sine advertentia ad casum illum, an votum nihilominus obliget etiam pro illo die. Quidam simpliciter affirmant, quia illa circumstantia mere est accidentaria respectu talis voti; ergo non obstante illa, obligat votum pro tali die. Probatur consequentia: quia occultatio seu ignoratio extrinsecarum circumstantiarum non tollunt voluntarium, et alias votum fuit generale, et sine limitatione; ergo. Ita tenet Paul., in 4, dist. 38, q. 4, n. 26, et in hanc partem inclinat Panor., in cap. ult., de Obser. jejun., loquens de voto abstinenti a carnibus in sexta feria. Et plane idem sentit Gloss. 1, ibi, fundaturque in generali principio, quæ generaliter et sine conditione promittuntur, generaliter etiam absolute esse implenda. Sentit Sylv., verb. *Jejunium*, in fine, tenet Vasquez 1. 2, disp. 30, cap. 4.

6. Alii contrarium simpliciter defendant, quia sub generali promissione non veniunt illa, quæ si specialiter essent proposita, verisimiliter non essent intenta; tale autem est jejunium illius diei, quia est præter generalē consuetudinem Ecclesiæ, et ita circumstantia illius diei, licet non faciat votum involuntarium proprie loquendo, facit non voluntarium, seu non volitum quoad illum diem.

Et ita tenet Molin., tom. 2, de Just., disp. 272, quia non intelligitur ordinarie vovens comprehendisse illum diem, nec voluisse singularis esse, nec onerosus familæ suæ. Et hoc ipsum sentit Joan. Andr., dicto cap. ult., de Obser. jejun., et eamdem rationem significat dicens, qui sic volet, solum intendere illas sextas ferias, in quibus Ecclesia præcipit abstinentia a carnibus. Nec est contemnenda ratio (quidquid ibi dicat Panormitanus), tum quia, licet abstinentia a carnibus sit in præcepto, potest etiam voveri; tum etiam quia vovens jejunare, non tantum volet abstinentiam a carnibus, sed etiam formam jejunii. Videtur autem qui sic volet, non addere hanc formam sua voluntate, nisi supposita necessitate abstinenti a carnibus, vel quia ideo videtur illum diem potius vovere quam alium, vel quia non vult esse in hoc singularis, vel certe quia licet in peculiarem observantium passionis Domini

id faciat, non vult excludere lætitiam Natalis. Et in hanc partem inclinat Azor, 4, tom. 1, lib. 11, c. 20; et Jacob Zœchus, in tract. de Jejuniis, num. 76.

7. Mihi videtur res satis dubia, et ideo cum votum sit certum, et jus commune magis illi faveat, tuiorem partem esse sequendam. Claritatis vero gratia, aliqua in particulari adverto. Primum, distinguendum esse de voto abstinenti a carnibus, vel de voto jejunandi; item de voto quasi continuo totius temporis, vel de sexta feria in speciali; et de perpetuo voto vel temporali. Qui ergo vovet nunquam comedere carnes, sine dubio illum etiam diem comprehendit, ut bene dicit Panormitanus, quia plane movetur ex aliqua superiori et generali ratione, et quia in hoc sensu solent talia vota vel statuta fieri. Si autem vovit abstineri a carnibus sextis feriis, consideranda est occasio: nam si id vovit, quia solebat frangere abstinentiam illam, ad se corrigendum, vel quia versabatur inter haereticos, ut sese in observatione ecclesiastica confirmaret, sic recte interpretabimur, solum vovisse abstinentiam illam, ad se corrigendum, prout observatur communiter ab Ecclesia, quia ad hoc tantum dicit intentio. Quamvis oppositum doceat Abbas in illo casu, *quia alias (inquit) votum esset inutile*; sed hoc non sequitur, ut ex dictis constat. Si tamen sine aliqua speciali occasione hoc vovit solum ex devotione, vel alia simili, videtur voluisse obligare se simpliciter, et sine exceptione, et ad hoc maxime emisso votum.

8. *Auctoris judicium in hoc dubio.*—Quando autem votum est de jejunio, si esset de perpetuo, et quasi continuo jejunio, idem dicendum esset propter eamdem rationem. Item si sit de solis sextis feriis, tamen sit absolute prota vita perpetuum, etiam videtur comprehendere omnes sine exceptione. Nam illa circumstantia non adeo immutat jejunium, ut faciat casum speciale. Quod videtur supponi in dicto capite ultimo, nam excipit vota, et statuta regularia; intelligit autem de statutis, non solum quæ prohibent in universum usum carnium, nec solum de his quæ specialiter disponunt ut in illo casu jejunetur, sed quæ simpliciter disponunt ut omnibus sextis feriis jejunetur, ut omnes exponunt. Ergo eodem modo intelligit alteram partem de voto, et non judicat de illo casu, ut de speciali, sed ut comprehenso sub generali clausula. Item quando votum est generale de tota vita, jam ibi comprehenditur casus ille, quia necesse est ut durante vita interveniat, neque oportet ut hoc ipsum in speciali cogitetur, quia in nullo voto necessarium hoc est. Denique si votum est pro uno vel pro altero anno, et in eo accedit casus ille omnino impræmeditatus, tunc res est magis dubia, et probabile satis est posse tunc voventem excusari, maxime quando circumstantiae personæ aliquo modo favent; vel saltem dicendum est, et sine scrupulo, posse voventem conformari secundæ sententiae. Ego tamen semper consulerem sequi priorem, ut pote communiorum, et magis juri conformem, ac securiorem.

FINIS LIBRI QUARTI.

INDEX CAPITUM LIBRI QUINTI

DE PECCATIS VOTO EJUSQUE OBLIGATIONI CONTRARIIS.

-
- CAP. I. Quando et quam graviter peccetur vovendo modo indebito.
 CAP. II. Quale peccatum sit vovere materiam Deo indignam.
 CAP. III. An agere contra voti obligationem sit peccatum, et quam habeat malitiam.
 CAP. IV. De gravitate peccati violanti votum, et an possit esse veniale.
 CAP. V. An violatio voti sit gravis, quæ fit per plures actus leves ex parte materiæ.
 CAP. VI. Quibus modis violetur votum, et quando hæc peccata multiplicentur.
 CAP. VII. An pœnitere de voto facto sit peccatum contra votum.
-

LIBER QUINTUS

DE VITIIS SEU PECCATIS

VOTO EJUSQUE OBLIGATIONI CONTRARIIS.

Quibus modis peccetur contra votum.—*Quæ requirantur ad honestatem voti.*—Explicuimus, quæ ad intelligendam voti naturam et obligationem necessaria visa sunt; nunc oportet ut de peccatis voto contrariis disseramus; hoc enim necessarium est ad perfectionem doctrinæ moralis: nam, licet fere omnia superioribus libris tractata moralia sint, tamen non satis applicantur ad mores, nisi modi peccandi in tali materia in particulari tradantur. Et ideo hæc consulto separatim tractanda reservavimus, ut distinctius et facilius comprehendantur, et usui esse possint. Optimoque ordine in hunc locum cadit hæc disputatio,

priusquam de modis, quibus vota auferuntur, tractemus, quia voti ablato ad hoc ordinatur, ut culpa et peccatum in illo non observando excusetur. Duobus autem modis, in genere loquendo, peccari potest circa votum, scilicet, vel male vovendo, vel violando votum, quia duplex intelligitur in voto obligatio: una, quasi antecedens ipsum votum, et obligans ut debito modo fiat; alia, ex voto ipso resultans, ut impleatur. Contra priorem peccari potest in voto faciendo; contra posteriorem, contra votum jam factum. Et de utroque modo peccandi dicendum est. Ad honestatem autem voti duo requiruntur, scilicet, modus fidelis et